

УДК 811.161.2:82-9(477)

DOI: 10.32626/2309-7086.2026-23.93-102

Анжеліка Попович

ORCID 0000-0002-3428-9717

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
popovich@kprnu.edu.ua

ПОРІВНЯЛЬНИЙ ЛІНГВОСТИЛИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МІФОЛОГЕМИ ДОРОГА В ДИСКУРСІ СТЕПАНА БАНДЕРИ ТА ІВАНА ОГІЄНКА

У статті здійснено порівняльний лінгвостилістичний аналіз міфологеми *дорога* в текстах Степана Бандери та Івана Огієнка. Образ дороги розглянено як концептуальний елемент, що структурує політичний, публіцистичний і мовознавчий дискурс.

Ключові слова: архетип, дискурс, концепт, метафора, міфологема, міфологема *дорога*, символ, стилістична функція, тропи, фігури стилістичного синтаксису.

Постановка проблеми. Міфологема *дорога* належить до універсальних образів культури, однак у текстах українських інтелектуалів першої половини ХХ століття вона набуває ідеологічної та аксіологічної виразності.

Проблема образно-концептуального моделювання історичного й національного поступу в українському інтелектуальному дискурсі першої половини ХХ століття неодноразово ставала предметом наукових студій, однак міфологема *дорога* як окремих об'єкт лінгвостилістичного й порівняльного аналізу дотепер залишається недостатньо систематизованою.

У працях з теорії міфологеми й символу образ дороги осмислюється як універсальний культурний архетип, пов'язаний із рухом, ініціацією та вибором. В українському літературознавстві й культурології ця проблематика розвивалася в контексті аналізу символіки простору (В. Топоров, С. Павличко, Н. Зборовська), проте переважно на матеріалі художніх текстів. Наявні дослідження зосереджуються як на вивченні функціонування образу *дорога* в межах літературних процесів окремих історично-культурних періодів (праці Н. Кобилко, О. Пушонкової), так і на аналізі його реалізації в мовотворчості письменників (Ю. Балагура, С. Богдан, О. Войцева, Г. Князь, Г. Косарева, Д. Куриленко, Т. Кухта, І. Ліпницька, Т. Монахова, І. Онікієнко, Н. Осьмак, А. Попович, О. Старова, Л. Тарнашинська, Л. Яшина та ін.).

У мовотворчості українських письменників зафіксовано й проаналізовано різні мовні одиниці з семантикою переміщення [5]. Водночас у дискурсах Степана Бандери та Івана Огієнка образ дороги стає не лише метафорою руху, а й способом концептуалізації історичного, політичного й мовного буття української нації.

© Анжеліка Попович, 2026

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Актуальність розвідки зумовлена потребою порівняльного аналізу міфологеми *дорога* в різних типах українського публічного дискурсу – політично-публіцистичному (С. Бандера) та мовознавчому (І. Огієнко).

Метою статті є зіставне осмислення міфологеми *дорога* з погляду лінгвостилістичних аспектів у публічному дискурсі Івана Огієнка та Степана Бандери.

Вклад основного матеріалу. Предметом спеціальних досліджень українських учених були особливості стилю й мовна організація текстів Івана Огієнка (І. Беркешу, Т. Білоусова, Т. Вавринюк, Н. Захлюпана, Р. Козак, Н. Ладіяк, Ю. Маркітантов, Л. Марчук, А. Попович, О. Турко, І. Федькова, З. Шевчук, І. Яремчук та ін.).

Дискурс С. Бандери найчастіше розглядали в історично-політичному або ідеологічному вимірі (П. Балей, Я. Грицак, Г. Касьянов, О. Зайцев, П. Мірчук, Ю. Присяжна-Гапченко, Б. Теміров та ін.). Лінгвостилістичні особливості його текстів, зокрема образна система й синтаксична організація, лише частково окреслено в наявних дослідженнях. Зокрема, О. Ципердук проаналізувала публіцистичне мовлення С. Бандери з погляду сучасних мовних норм [6]. О. Зубань і В. Кривенок здійснили опис статистичної параметризації лексичної та частиномовної структури текстів С. Бандери на матеріалі текстової вибірки його публіцистичних статей (першодруків) [2].

Тексти С. Бандери уналежують до мемуарно-політичного дискурсу, якому притаманна документальність, публіцистична риторика й метафоризована абстрактна лексика. Концепти простору й руху структурують особистий досвід і політичне мислення автора.

У С. Бандери міфологема *дорога* реалізується в трьох взаємопов'язаних вимірах:

1. *Дорога як конспіративний простір: Ми пробіралися бічними дорогами, здалека від головних шляхів, стараючись оминати зустрічі, як і з польськими, так і з німецькими військами* [1, с. 9].

2. *Дорога як межа і перехід: перейшов совєтсько-німецьку демаркаційну лінію **окруженими дорогами**; частково пішком, частково поїздом прибув до Кракова* [1, с. 10]. *Дорога як поріг є класичним міфологічним мотивом і межею переходу, у якому суб'єкт перебуває в ситуації вибору, випробування або трансформації. С. Бандера відтворює входження в нову фазу боротьби: ... відповідна акція їх розбудить, дасть їм нагоду і відкриє **дорогу**, щоб вони вивили себе* [1, с. 13]; *... вказуючи їм реальну **дорогу**, як дійти до цих цілей, – ідеї і програма української революції, разом із активною революційною боротьбою, мобілізують та активізують народні маси до боротьби за повне їх здійснення через знищення большевизму* [1, с. 33]; *лише через неї веде **дорога** до їхнього визволення, утвердження віри в силу й перемогу спільного визвольного фронту Антибольшевицького Бльоку Народів* [1, с. 37]. Цілком доречно вжито висхідну градацію визволення, утвердження віри, перемога; розбудить, відкриє *дорогу*.

У С. Бандери образ *дороги*, насамперед, має просторово-діяльнісне наповнення. Він часто конкретизується через лексеми *дорога, шлях, переходи, напрямок, напрямна*, що фіксують реальний досвід підпільної боротьби: *Зв'язок з закордонними властями УВО й ОУН я втримував від 1931 р. з рації виконуваних мною організаційних функцій, виїжджаючи кількакратно за кордон різними конспіративними **дорогами*** [1, с. 8]; *Відповідно до цього стану*

Організація займає свою позицію, її головна **напрямна** така: взяти активну участь, докласти всіх старань, щоб спрямувати Національну Раду на **дорогу** такого розвитку і такої діяльності, які зроблять із неї здоровий, позитивний чинник у визвольних змаганнях, не допускати до зведення її на неправильний, шкідливий для визвольної справи **шлях** [1, с. 66]; В українському політичному житті за кордоном проявився ще один **напрямок**, який виводиться з того самого коріння, але намагається знайти середню **дорогу** [1, с. 175];

У мовознавчих працях Івана Огієнка міфологема *дорога* є структуротвірним концептом, що організовує зміст і форму наукового викладу. Образ дороги віддзеркалює інтерпретування мови як історичного процесу з чітко визначеним напрямом, де відхилення трактується як загроза національній цілісності України. Дорога виступає концептуальною моделлю мовного буття й конкретизується через площини «дорога як історичний шлях формування української літературної мови» і «мова як єдина дорога національного буття».

Міфологема *дорога* в І. Огієнка реалізується імпліцитно за допомогою метафори історичної тяглості й нормативності. У праці «Історія української літературної мови» мовний розвиток постає як довготривалий шлях: *Літературна мова кожного народу витворюється віками й є наслідком довгого історичного розвитку* [3]. Дорога мислиться не як простір вибору, а як єдино можливий напрям, сформований історією. У «Науці про рідномовні обов'язки» цей шлях набуває етичного виміру: *Кожний свідомий громадянин мусить плекати свою літературну мову, бо без неї нема ні культури, ні нації* [4].

І. Огієнку послідовно апелює до ідеї шляху формування української літературної мови, дороги до мовної єдності. У нього домінує метафора дороги як норми: *Хто в родині своїй розмовляє не рідною мовою, той стоїть на **дорозі** до мовного винародовлення – найбільшого непрошеного гріху супроти свого народу* [4, с. 39]; *Остаточно окреслених норм літературної мови ще не маємо, чи правильніші – не всі ще їх визнають, а це широка **дорога** до панування провінціалізмів у мові навіть там, де їх зовсім непотрібно* [4, с. 170]; *Правопис уже стояв на добрій **дорозі** й була і певна надія на шкоре пристосування його до живої і мови, але трапилось небувале революційне потрясіння його* [4, с. 333]; *Рідна мова – **шлях** до Бога* [4, с. 55].

Загалом мова в І. Огієнка постає як нормативна дорога, з якої не можна зійти без загрози національному існуванню: *Народ, що не розуміє сили й значення рідної мови й не працює для збільшення культури її, не скоро стане свідомою нацією й не стоїть на **дорозі** до державності* [4, с. 37]. Водночас дорога є метафорою історичної перспективи, адже *народ не стає на **дорогу** державності*. Аналогічно й у зазначеному вище контексті про *дорогу до мовного винародовлення*, де дорога переосмислюється як шлях деградування і набуває антициднісного спрямування. Цікаво, що в І. Огієнка лексеми *шлях, дорога, напрям, поступ* функціують як концептуальні маркери тяглості, а будь-яке втручання в мовну систему трактується як збочення або переривання цієї дороги: *Хто української літературної мови не приймає, той відкидає соборність української нації. Той свідомо кидає колоди на **дорогу** зміцнення своєї нації* [4, с. 148]; *І коли б власне така засада була проведена в правопис, і уся правописна справа в Україні **пішла** б спокійно **дорогою**, корисною для всього українського народу. Але так не сталося; правопис забрали від академії* [4, с. 352]. Показовими стають образи перешкод на дорозі, штучних і насильницьких перепон, що демаскують ідеологічні

й інституційні загрози / гальмування, – колод: *кидає тяжкі колоди на дорогу розвою її; свідомо кидає колоди на дорогу зміцнення своєї нації*. На противагу метафоричності образу перешкод в І. Огієнка, у С. Бандери перешкоди конкретні (реальні) й матеріальні: *оминати зустрічі <...> з польськими й німецькими військами; перейшов <...> демаркаційну лінію окружними дорогами*. Дорога в останнього пов'язана з ризиком фізичного знищення.

Зауважимо, що міфологема *дорога* в С. Бандери та І. Огієнка зреалізовується через різні мовні моделі, що відображають відмінні типи мислення, дискурсивні настанови й стилістичну мету (табл. 1). У С. Бандери в основі образу дороги конкретний досвід руху, ризику й боротьби, а в І. Огієнка він функціонує передусім як абстрактно-концептуальна й оцінна модель, що структурує мовознавчий і публіцистичний виклад. Означені аспекти репрезентування міфологеми *дорога* зумовлені відмінністю типів дискурсу й цільових настанов мовлення. У С. Бандери дорога пов'язана з досвідом політичної боротьби й екзистенційного вибору, а в І. Огієнка – зі сферою мовознавчої рефлексії, культурної норми та історіософського узагальнення.

Таблиця 1

Мовні моделі реалізування образу дороги в мовотворчості І. Огієнка та С. Бандери

Іван Огієнко [4]	Степан Бандера [1]
<i>дорога до державності;</i>	<i>конспіративна дорога;</i>
<i>дорога до мовного винародовлення;</i>	<i>бічна дорога;</i>
<i>дорога розвою;</i>	<i>окружна дорога;</i>
<i>дорога зміцнення своєї нації;</i>	<i>перехресна дорога;</i>
<i>широка дорога до панування провінціалізмів;</i>	<i>реальна дорога;</i>
<i>неправдива дорога;</i>	<i>єдина дорога до визволення;</i>
<i>дорога постання фразеологічного виразу;</i>	<i>крута дорога;</i>
<i>середня дорога;</i>	<i>доступна дорога;</i>
<i>дорога постання;</i>	<i>невідома дорога;</i>
<i>добра дорога;</i>	<i>середня дорога;</i>
<i>дипломатична дорога;</i>	<i>нова дорога;</i>
<i>дорога, корисна для всього українського</i>	<i>пряма дорога;</i>
	<i>дорога до кращого життя</i>

За лексично-семантичними типами словосполучень у І. Огієнка (*дорога до державності; дорога до мовного винародовлення; дорога розвою; дорога зміцнення своєї нації; широка дорога до панування провінціалізмів; неправдива дорога; добра дорога* тощо) домінують абстрактні іменники (*до державності, до винародовлення, розвою, зміцнення*). Ці конструкції формують логічно-оцінні зв'язки і проєктують міфологеми *дорога* в площину ідеологічного й наукового узагальнення. Дорога є понятійним вектором, спрямованим на результат: *Хто в родині своїй розмовляє не рідною мовою, той стоїть на **дорозі** до мовного винародовлення – найбільшого непрошеного гріху супроти свого народу* [4, с. 39]; *Ясна мова твору безумовно проторює **дорогу** письменникові в народ, а тим підвищує й загальну нашу культуру* [4, с. 203]. І. Огієнко часто використовує лексичні одиниці моральної настанови (*мусимо йти, не маємо права зійти, слід берегти дорогу*): *Це культурна письменницька звичка! А хто так не робить, не стоїть на добрій **дорозі*** [4, с. 421]; *На цей же **шлях** мусять рішуче стати й усі наші позакраїові часописи – на Буковині, на Підкарпатті і в Америці* [4, с. 98].

Мова в І. Огієнка персоніфікується як суб'єкт історичного руху, що долає труднощі: *Українська літературна мова творилася довгі віки, довгі віки йшла вона*

тернистим шляхом [4, с. 141]. Епітет *тернистий шлях* актуалізує біблійний підтекст і посилює сакральний вимір мовознавчого дискурсу. Награвляємо на різні види метафор, зокрема метафору перешкоди, що штучно гальмує розвиток мови (*кидати тяжкі колоди на дорогу*), метафору ширини дороги, яка акцентує на небезпеці й неконтрольованості (*широка дорога до панування провінціалізмів*), метафору звивистості як підкреслення складності формування мовних явищ (*дорога в'ється довга й крута*), метафору торування шляху, що наголошує на ідеї поступового здобуття культурного авторитету (*проторює дорогу письменникові в народ*).

У текстах С. Бандери переважають конкретно-просторові словосполучення бічними дорогами, окружними дорогами, конспіративними дорогами, перехресними дорогами тощо. Лексема *дорога* поєднується з локативними і функційними означеннями, що конкретизують маршрут, спосіб пересування, рівень безпеки. У нього наявні такі просторові опозиції:

- 1) бічні дороги (*окружні дороги*) – головні шляхи (*реальна дорога*);
- 2) правильний шлях (*єдина дорога до визволення; пряма дорога; дорога до кращого життя; дорога, щоб вони виявили себе; вибрав дорогу боротьби за правду і волю, дорогу активного борця; дорога до порозуміння і спвіді; нові дороги до обраної мети*) – хибні, перехресні дороги (*немає дороги до визначеної цілі; йдуть одночасно різними дорогами; розходяться по двох або кількох дорогах; намагалися повести рух крутими дорогами різних орієнтацій; промостити дорогу для імперіалізмів, явних і замаскованих, політичних та економічних; пасивний шлях до большевицької м'ясорубки; дорога повороту до советського табору; дорога до кращого життя*).

У С. Бандери антитези бічні дороги – головні шляхи, природний поступ – гальмування, відкриття дороги – закостеніння структури розмежовують позитивну і негативну моделі розвитку українського суспільства. У І. Огієнка опозиції *свій шлях – чужий вплив, природний розвиток – штучне втручання, збереження – руйнування; дорога до державності – дорога до мовного винародовлення* формують певні етичні й естетичні норми. Дорога в нього є складником оцінного протиставлення (*правдива / добра – хибна / небезпечна*).

С. Бандера використовує міфологему *дорога* як ідеологічну метафору: *відкриє дорогу, щоб вони виявили себе; ходили різними перехресними дорогами; спрямовують на шлях гальмування*. У нього *дорога* – розвиток, шлях думки, що потверджує думку про *дорогу* як модель історичного процесу. Історія є спрямованим процесом і потребує «вірного шляху»: *вишукування правильних шляхів і надання потрібної розгінної сили* [1, с. 14]; *щоб вони йшли до цієї мети одним шляхом – шляхом національно-визвольної революції* [1, с. 15]; *прямували до неї в найзагальнішому визначенні – одним спільним шляхом у кардинальних питаннях національного буття, визнавали один ієрархічний уклад головних властостей* [1, с. 16]; *щоб усі українські політичні чинники й сили одноставно прямували єдиним шляхом до визволення, соборності й державної суверенності України* [1, с. 19]; *Для того треба широким народнім масам прищепити свідомість, що єдиний реальний шлях до волі – це визвольна революція народів, показати той шлях, поширити націю концепцію* [1, с. 41]. За допомогою метафор автор дискурсу відтворює динаміку руху, вказує вектор політичної дії, упевнює в можливостях реалізації наявного потенціалу, закликає суб'єктів до активної дії через заміщення абстрактних явищ конкретними. Метонімія реалізується за

допомогою заміщення абстрактних явищ конкретними просторовими образами (*бічні дороги* – небезпечні умови, *головні шляхи* – офіційні напрями діяльності, *демаркаційна лінія* – політична межа між системами), а простір стає знаковою моделлю влади, де шлях відтворює рівень загрози й небезпеки.

У І. Огієнка прикметникові означення добра, неправдива, широка, середня формують чітку аксіологічну шкалу (неправдива дорога – маркер хибності мовної чи культурної позиції; добра дорога – нормативна, схвальна модель; середня дорога – науково виважений компроміс) і виконують кваліфікаційну функцію. Лексема *дорога* функціонує як абстрактний концепт і структурує мовні й культурні процеси: *дорога до державності*, *дорога до мовного винародовлення*, *дорога розвою*, *дорога зміцнення своєї нації*, *довга дорога постійного розвитку*.

Часто в І. Огієнка репрезентантами міфологеми *дорога* є предикативні конструкції зі статичними дієсловами *стояти* й *бути* (*не стоїть на дорозі державності*; *не стоїть на добрій дорозі*; *стоїть на дорозі до мовного винародовлення*; *Правовис уже стоєв на добрій дорозі*), що оприявлюють дорогу як пороговий простір вибору, який ще не здійснено. Водночас динамічна модель *йти* / *іти* – *пройти дорогою* засвідчує метафоризацію руху й передає історичну й культурну динаміку: *Українська літературна мова творилася довгі віки, довгі віки йшла вона тернистим шляхом* [4, с. 141]; *Український правовис існує вже одинадцять віків, і за цей час він перейшов довгу дорогу свого постійного розвою* [4, с. 318]. Абстрактні поняття *мова*, *правовис* персоніфікуються і стають суб'єктами руху. Словосполучення *неправдива дорога*, *добра дорога*, *широка дорога до панування провінціалізмів*, *середня дорога* формують аксіологічну шкалу, де дорога є критерієм істинності й хибності мовної позиції.

Показовою є образ *середньої дороги*, що в І. Огієнка відтворює науково виважену позицію й моделювання компромісної мовної стратегії, підкреслює варіантність розвитку і пошук балансу між мовними системами (*У мові польській закінчення -у, -то ще частіші, яку нашії, але мова російська, навпаки, тримається стародавніх -а, -я, а наша мова йде поміж ними дорогою середньою* [4, с. 279]), а в С. Бандери ця формула має політично-компромісний або тактичний зміст і означає мобільність руху, необхідну для виживання організації: *В українському політичному житті за кордоном проявився ще один напрямок, який виводиться з того самого коріння, але намагається знайти середню дорогу* [1, с. 175].

Операційно-практичні прикметники *бічна*, *окружна*, *конспіративна* в С. Бандери описують умови й спосіб руху, рівень безпеки, необхідність маскування і виживання; передають семантику прихованості. Вони виконують орієнтувальну роль і відбивають логіку підпільної діяльності, де шлях ніколи не є прямим або очевидним, а завжди зумовлений зовнішньою загрозою. Через лексему *дорога* конкретизовано історичний досвід, підкреслено небезпеку й мобільність, наративізовано політичний дискурс. Автор використовує дієслова руху з відтінком небезпеки і формує враження безперервного руху: *пробиралися, оминати, покинув, вибирали інші шляхи, вдертися в революційні ряди, робити вилоти, встати по дорозі, спрямовують, відкриває та ін.*

У С. Бандери словосполучення *реальна дорога*, *невідома дорога*, *крута дорога*, *доступна дорога* переміщують міфологеми *дорога* в площину екзистенційної оцінки. Дорога осмислюється як маршрут, досвід і випробування: *крута дорога* – метафора складності й жертви; *невідома дорога* – образ історичної невизначеності; *реальна дорога* – протиставлення утопічним або декларативним моделям боротьби. Відтак актуалізується мотив ризику, формується героїчний наратив, від-

бувається психологізація політичного тексту. Словосполучення єдина дорога до визволення, нова дорога, пряма дорога, дорога до кращого життя репрезентують ідеологічно маркований вектор руху, а визначена дорога (як боротьба, визволення, краще життя) мислиться як історична необхідність. С. Бандера переконує у відсутності інших альтернатив. Прикметною ознакою його стилю є використання періодів: *Отже, як з одного боку не визнаємо тенденцій механічного, самого тільки зовнішнього в'язання різних угруповань, які потім ходили б цілком різними перехресними дорогами, так з другого боку – не прикладаємо рук до таких концепцій, які політичну консолідацію спрямовують на шлях гальмування природного поступу та розвитку політичної думки і дії (через петрифікацію наявного укладу й співвідношення сил) та які (тенденції) створюють закостенілу структуру внутрішньо-українського життя, що унеможливить вільний, здоровий розвиток окремих рухів, політичних напрямків і сил* [1, с. 16], які уповільнюють темп викладу, створюють ефект логічного висловлювання аргументів і водночас імітують шлях думки, що корелює з образом *окоужних доріг і перехресних шляхів*. Паралелізм синтаксичних конструкцій (як з одного боку – так з другого боку, не визнаємо – не прикладаємо) доповнює чіткість мовлення й ритмічне впорядкування, притаманні політичному дискурсу. Ампліфікація однорідних членів речення *перехресними дорогами, на шлях гальмування, через петрифікацію: частково пішком, частково поїздом (... перейшов советсько-німецьку демаркаційну лінію окоужними дорогами; частково пішком, частково поїздом прибув до Кракова* [1, с. 10]) створює відчуття тягlosti й складності процесу та багатогатності дії.

Порівняння реалізації міфологеми *дорога* в дискурсі С. Бандери та І. Огієнка віддзеркалює спільність образного мислення доби, за якого дорога є колективним вектором, що визначає майбутню долю України (табл. 2). Дорога розкриває етичні та ідеологічні орієнтири й оцінюється з позиції правильності / хибності, відповідності / відхилення, зокрема в С. Бандери – природний поступ / гальмування, у І. Огієнка – шлях служіння / шлях занепаду духовності.

Таблиця 2

*Функційно-стилістичне навантаження міфологеми
дорога в дискурсі І. Огієнка і С. Бандери*

Параметр	Іван Огієнко	Степан Бандера
Тип дороги	концептуальна, символічна, абстрактна, статична, ціннісна	фізична, топографічна, динамічна, конкретна, просторово-реальна
Лексичне оточення	абстрактні іменники	просторові означення
Перешкоди	метафоричні	фізичні
Семантичні аспекти	норма, вектор розвитку, відповідальність, безперервний історичний процес (еволюційний), процес деградування	ризик, боротьба, визволення, ситуативний рух, тактичний маршрут
Стилістичні функції	нормативно-оцінна, дидактична, етична, концептуально-організувальна, експресивно-переконувальна, сакрально-символічна, світоглядна, ціннісна	мобілізаційна, екзистенційна
Роль міфологеми	інструмент упорядкування світу, віддзеркалення мовознавчо-культурних аспектів	спосіб репрезентування політичної боротьби й відбиття програмних вимог
Вид дискурсу	мовознавчий, публіцистичний	політичний, мемуарний

Фіксуємо принципову різницю в реалізуванні міфологеми дороги. У Степана Бандери дорога є множинною й перехресною: *Але бувають надзвичайні ситуації в житті народів, коли ця засада не може бути збережена і під тиском життєвої кінечності змагання народу за підстави власного буття і розвитку йдуть одночасно різними дорогами* [1, с. 17]; *Не може один і той самий рух іти однією ногою по одній дорозі, а другою по другій, коли ці дороги розходяться* [1, с. 79]; *Всі українські політичні і військові намагання за кордоном повинні бути спрямовані всіми дорогами, всякими способами і з усіх частин світу на підсилення революційно-визвольної боротьби на Рідних Землях* [1, с. 122]. Міфологема *дорога* виконує мобілізаційну функцію, активізуючи дію, вона – фізичний шлях виживання й випробувань, маршрут, простір загрози й перевірки. *Дорога* підпорядкована ідеї дії, це міфологема шляху боротьби, яку С. Бандера бачив переможною для України: *Бойовий шлях Організації Українських Націоналістів ще далеко не закінчений* [1, с. 378]; *Йдучи далі непомітно випробуванім шляхом, ОУН та цілий визвольний фронт українського народу мають дані діяти до великої мети, до визволення України* [1, с. 380].

Натомість в І. Огієнка дорога має збережувальну функцію, спрямовану на пошанування пройденого історичного шляху; дорога є абстрактним напрямом, ідеєю. Вона мислиться як єдина «святиня», поза якою немає національного буття: *Мова – це душа кожної національності, її святиня, її найцінніший скарб* [4].

Висновки. У С. Бандери домінує кінетична, динамічна метафорика дороги, пов'язана з рухом у просторі й часі: переходи, перетини, окружні шляхи, перехресні дороги. Образ дороги насичений ризиком, нелегальністю, напруженням, що відбиває досвід підпільної боротьби та політичної мобільності. У І. Огієнка дорога частіше набуває духовного виміру, у його публіцистичних і наукових текстах шлях – це дорога служіння народові, шлях збереження мови як духовної основи нації, тривалий процес культурного самоствердження. Отже, якщо в С. Бандери дорога відбиває шлях дії, то в І. Огієнка – шлях тривання і плекання. Водночас міфологема *дорога* відтворює єдиний образний код доби, реалізований у різних модифікаціях, зокрема дорога як простір боротьби і дорога культурного самоствердження через збереження української мови як духовної основи нації та разом символізує модель національного шляху. У С. Бандери вона динамічна, ризикована й конфліктна, у І. Огієнка – пряма, нормативна й етично зумовлена. В обох випадках дорога постає аксіологічно навантаженим концептом, що формує модель національного буття через дію або через збереження. Попри спільну архетипну основу міфологема *дорога* в мовленні Івана Огієнка та Степана Бандери реалізується за допомогою різних мовних механізмів. У І. Огієнка вона переважно функціонує як абстрактна метафора історичного, мовного й національно-етичного поступу (розвиток, життя, історія), позначена чіткою оцінністю й дидактичним спрямуванням. У С. Бандери дорога постає реальним простором руху і небезпеки та виконує функцію фіксації досвіду підпільної боротьби й історичної межовості.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бандера С. Перспективи Української Революції: репринтне вид. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1998. 656 с. URL: <https://dontsov-nic.com.ua/stepan-bandera-perspektyvu-ukrajinskoji-revoljutsiji/>

2. Зубань О., Кривенюк В. Від слова до цифри: лінгвостатистичний «портрет» ідіостилію Степана Бандери. *Українське мовознавство*. 2024. № 1 (54). С. 222–254. URL: <https://doi.org/10.17721/um/54>.
3. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / упоряд., авт. передмови та коментарів М. С. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2004. 436 с.
4. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Рідна мова / упоряд., авт. передмови та коментарів М. С. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2010. 436 с.
5. Попович А. С. Міфологема дорога як семантичний компонент мовної картини світу в сучасній українській поезії воєнного часу. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична та філологічна: науковий збірник* / [редкол.: Л. Марчук (голов. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Вип. XXII. С. 64–75.
6. Ципердюк О. Д. Публіцистичне мовлення Степана Бандери з погляду сучасних мовних норм. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія : Філологія. *Мовознавство*, 2013. Т. 216, Вип. 204. С. 118–124. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2013_216_204_26.

References:

1. Bandera, S. (1998). *Perspektyvy Ukrainkoï revoliutsii* [Perspectives of the Ukrainian revolution] (reprintne vyd.). Drohobych: Vydavnycha firma «Vidrodzhennia». URL: <https://dontsov-nic.com.ua/stepan-bandera-perspektyvy-ukrajinskoji-revolutsiji/> (in Ukr.).
2. Zuban, O., Kryvenok, V. (2024). Vid slova do tsyfry: Lihvostatystychnyi «portret» idiostyliu Stepana Bandery [From word to digit: A linguostatistical «portrait» of Stepan Bandera's idiolect]. *Ukrainske movoznavstvo*. № 1 (54). P. 222–254. URL: <https://doi.org/10.17721/um/54>. (in Ukr.).
3. Ohienko, I. (Metropolyt Ilarion) (2004). *Istoriia ukrainkoï literaturnoi movy* [History of the Ukrainian literary language] / (M. S. Tymoshyk, Ed., intro. & comm.). Kyiv: Nasha kultura i nauka. (in Ukr.).
4. Ohienko, I. (Metropolyt Ilarion) (2010). *Ridna mova* [Native language] / (M. S. Tymoshyk, Ed., intro. & comm.). Kyiv: Nasha kultura i nauka. (in Ukr.).
5. Popovych, A. S. (2025). Mifolohema doroha yak semantychnyi komponent movnoi kartyny svitu v suchasniï ukrainkii poezii voïennoho chasu [The road mythologeme as a semantic component of the linguistic worldview in contemporary Ukrainian war-time poetry] *Ivan Ohienko i suchasna nauka ta osvita. Seriiã istorychna ta filolohichna* / L.Marchuk (Ed.), O.Rarytskyi (Assoc. Ed.), et al. (Eds.). Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University. Issue XXII. P. 64–75. (in Ukr.).
6. Tsyperdiuk, O. D. (2013). Publitsystychnne movlennia Stepana Bandery z pohliadu suchasnykh movnykh norm [Publicistic discourse of Stepan Bandera from the perspective of modern language norms]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly. Seriiã : Filolohiia. Movoznavstvo*, T. 216 Vol. 204. P. 118–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2013_216_204_26. (in Ukr.).

Anzhelika Popovych

COMPARATIVE LINGUOSTYLISTIC ANALYSIS OF THE MYTHOLOGEME «ROAD» IN THE DISCOURSE OF STEPAN BANDERA AND IVAN OHIIENKO

The article offers a comparative linguo-stylistic analysis of the mythologeme of the road in the texts of Stepan Bandera and Ivan Ohienko. It is established that the

mythologeme of the road belongs to universal cultural images; however, in the texts of Ukrainian intellectuals of the first half of the twentieth century it acquires pronounced ideological and axiological significance.

The image of the road is examined as a conceptual element that structures political, journalistic, and linguistic discourses. The study analyzes tropes, figures of stylistic syntax, and axiological orientations that shape different models of national development: a dynamic and mobilizational model (S. Bandera) and a normative and preservative model (I. Ohienko).

In Bandera's texts, kinetic and dynamic metaphoricality of the road prevails, associated with movement through space and time: transitions, crossings, detours, and intersecting roads. The image of the road is saturated with risk, illegality, and tension, reflecting the experience of underground struggle and political mobility. In contrast, in Ohienko's works the road more often acquires a spiritual dimension: in his journalistic and scholarly texts, the path is understood as a road of service to the people, a way of preserving language as the spiritual foundation of the nation, and a long-term process of cultural self-assertion. Thus, while in Bandera the road is primarily a path of action, in Ohienko it is a path of continuity and cultivation.

At the same time, the mythologeme of the road reproduces a shared figurative code of the epoch, realized in different modifications—specifically, the road as a space of struggle and the road of cultural self-affirmation through the preservation of the Ukrainian language as the spiritual foundation of the nation-together symbolizing a model of the national path.

The mythologeme of the road in the discourse of S. Bandera and I. Ohienko functions as a common imagistic code of the era, yet it is filled with different semantic and stylistic content. In Bandera's discourse, it is dynamic, risky, and conflictual; in Ohienko's, it is direct, normative, and ethically conditioned. In both cases, the road emerges as an axiologically charged concept that shapes a model of national existence—either through action or through preservation. Despite a shared archetypal foundation, the mythologeme of the road in the language of Ivan Ohienko and Stepan Bandera is realized through different linguistic mechanisms. In Ohienko's texts, it predominantly functions as an abstract metaphor of historical, linguistic, and national-ethical development (development, life, history), marked by clear evaluative orientation and didactic intent. In Bandera's discourse, the road appears as a real space of movement and danger, serving to record the experience of underground resistance and historical liminality.

Key words: discourse, concept, metaphor, mythologeme, mythologeme of the road, symbol, stylistic function, tropes, figures of stylistic syntax.

Отримано: 09.12.2025 р.

Прийнято до друку після рецензування: 08.03.2026 р.

Опубліковано: 25.05.2026 р.